U spomen Prof. dr Ostoje Đukića:
Filozofski div srpske misli i neumorni istraživač ljudskog duha

Sa dubokom tugom i neizmjernim žaljenjem, primilili smo informaciju da nas je 26. februara 2025. godine, u Borcima, napustio prof. dr Ostoja Đukić, jedan od najvećih srpskih filozofa našeg doba. Njegov odlazak predstavlja nenadoknadiv gubitak za srpsku i svjetsku filozofsku misao, za akademsku zajednicu, i za sve one koji su imali privilegiju da ga poznaju, uče od njega, i budu inspirisani njegovim radom i životom. Prof. dr Ostoja Đukić bio je erudita rijetkog kalibra, čovjek enciklopedijskog znanja, neumorni istraživač, posvećeni pedagog i iznad svega – čovjek duboke moralnosti i nepokolebljive vjere. Njegovo djelo i nasljeđe ostaće trajno urezani u temelje srpske kulture i intelektualne istorije. Ovaj tekst je posveta njegovom životu i radu, pokušaj da se, makar djelimično, osvijetli bogatstvo njegove misli, širina njegovih interesovanja i dubina njegove posvećenosti filozofiji i čovječanstvu.

Život i put: Od rođenja do katedre

Ostoja Đukić rođen je 27. jula 1946. godine. Informacije o njegovom ranom djetinjstvu, odrastanju i porodici su, nažalost, oskudne, ali se može pretpostaviti da je od malih nogu pokazivao izuzetnu radoznalost i sklonost ka učenju. Njegov intelektualni put bio je obilježen izuzetnom posvećenošću i željom za znanjem, što ga je dovelo do sticanja dva doktorata – iz prava i filozofije.

Njegov akademski put kulminirao je dugogodišnjim radom kao profesor na Filozofskom fakultetu u Banjoj Luci. Tu je, decenijama, prenosio svoje znanje i strast prema filozofiji generacijama studenata, oblikujući njihovo razmišljanje i podstičući ih na kritičko promišljanje svijeta. Bio je više od profesora – bio je mentor, inspiracija, i uzor svojim studentima. Njegova predavanja su bila poznata po svojoj erudiciji, dubini i sposobnosti da kompleksne filozofske ideje približi i učini razumljivim. Nije se zadovoljavao pukim prenošenjem znanja, već je podsticao studente na aktivno učešće u diskusijama, na kritičko preispitivanje postojećih paradigmi i na formiranje vlastitog, autentičnog filozofskog stava. Njegova posvećenost studentima bila je neupitna, a mnogi od njih su kasnije postali uspješni filozofi, intelektualci i javni djelatnici, noseći sa sobom vrijednosti i znanja koja su stekli pod njegovim mentorstvom.

Filozofski svjetonazor: Etika, hrišćanstvo i Istok

Prof. dr Ostoja Đukić bio je filozofski mislilac širokog spektra interesovanja, ali se posebno isticao njegov rad u oblasti etike, filozofije hrišćanstva i filozofija istočnih naroda. Njegov filozofski svjetonazor bio je zasnovan na čvrstim moralnim temeljima, dubokoj vjeri u ljudsko dostojanstvo i uvjerenju da je svrha filozofije da doprinese boljem razumijevanju svijeta i čovjeka, te da usmjeri ljudsko djelovanje ka dobru.

- **Etika kao temelj:** Etika je bila centralna tema njegovog filozofskog promišljanja. Smatrao je da je etika ključna za opstanak i napredak čovječanstva, te da je moralna kriza savremenog svijeta jedan od najvećih izazova s kojima se suočavamo. U svojim radovima se bavio različitim etičkim teorijama, od antičke vrline etike do savremenih deontoloških i konsekvencijalističkih pristupa. Posebno ga je zanimala primijenjena etika, odnosno primjena etičkih principa na konkretne probleme i izazove s kojima se

susrećemo u svakodnevnom životu, u politici, ekonomiji, medicini i drugim oblastima. Zalagao se za povratak univerzalnim moralnim vrijednostima, kao što su istina, pravda, poštenje, solidarnost i poštovanje ljudskog dostojanstva.

- **Filozofija hrišćanstva kao inspiracija:** Hrišćanstvo je za prof. dr Đukića predstavljalo više od religije – ono je bilo izvor duboke filozofske inspiracije i temelj njegovog moralnog uvjerenja. Bavio se različitim aspektima hrišćanske filozofije, od teoloških pitanja o prirodi Boga i Trojstva, do etičkih pitanja o ljubavi, praštanju i milosrđu. Smatrao je da hrišćanska filozofija nudi duboke uvide u ljudsku prirodu i smisao života, te da može doprinijeti prevazilaženju moralne krize savremenog svijeta. Posebno ga je zanimalo pravoslavlje, koje je doživljavao kao autentični izraz hrišćanske vjere i kulture.
- **Filozofije Istoka kao izazov i obogaćenje:** Prof. dr Đukić je bio izuzetno posvećen proučavanju filozofija istočnih naroda. Njegova interesovanja su obuhvatala širok spektar tema, od indijske filozofije i budizma, do kineske filozofije i konfucijanizma, japanske filozofije i zen budizma. Smatrao je da filozofije Istoka nude alternativne perspektive na svijet i čovjeka, te da mogu obogatiti naše razumijevanje stvarnosti i proširiti naše horizonte. Nije ih proučavao samo kao objekte akademskog istraživanja, već je pokušavao da pronikne u njihovu dubinu i da primijeni njihove principe u svom životu. Bio je fasciniran istočnjačkom mudrošću, njihovim konceptima o karmi, reinkarnaciji, prosvjetljenju i nirvani. Vjerovao je da se kroz proučavanje filozofija Istoka može postići dublje razumijevanje sebe i svijeta oko nas, te da se mogu pronaći odgovori na mnoga pitanja koja nas muče.

Opus magnum: Knjige koje osvjetljavaju put

Prof. dr Ostoja Đukić ostavio je iza sebe bogat i raznovrstan opus naučnih radova, koji obuhvata veliki broj naučnih članaka i knjiga. Njegovo djelo predstavlja značajan doprinos srpskoj filozofskoj misli i ostavlja trajan trag u akademskoj zajednici. Među njegovim najpoznatijim knjigama se izdvajaju:

- **"Sfinga civilizacija":** Knjiga predstavlja sveobuhvatnu analizu civilizacija kroz istoriju, sa posebnim osvrtom na njihove uspone i padove, te na faktore koji su uticali na njihov razvoj. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi razmatra različite teorije o civilizacijama, od Spenglera i Toynbeeja, do Huntingtona i Diamonda. Analizira ključne civilizacije u istoriji čovječanstva, od drevnog Egipta i Mesopotamije, do Grčke i Rima, te do evropske i azijske civilizacije. Knjiga je prožeta filozofskim promišljanjem o sudbini civilizacija, o njihovom smislu i svrsi, te o izazovima s kojima se suočavaju u savremenom svijetu.
- **"Kosovo i Metohija: srpski zid plača":** Knjiga predstavlja emotivnu i analitičku studiju o Kosovu i Metohiji, koja se bavi istorijom, kulturom i politikom ove srpske pokrajine. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi iznosi svoje duboko uvjerenje da je Kosovo i Metohija neotuđivi dio Srbije, te da srpski narod ima pravo da živi i da se razvija na svojoj zemlji. Knjiga je prožeta osjećajem bola i tuge zbog stradanja srpskog naroda na Kosovu i Metohiji, ali i nadom u bolju budućnost. Ona predstavlja važan doprinos razumijevanju kosovskog problema i podstiče na dijalog i mirno rješenje ovog konflikta.
- **"Japanska filozofija":** Ova knjiga predstavlja sveobuhvatan prikaz japanske filozofije, od šintoizma i budizma, do konfucijanizma i zen budizma. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi analizira ključne koncepte japanske filozofije, kao što su *wabi-*

sabi, *bushido*, *kaizen* i *mono no aware*. Knjiga je prožeta divljenjem japanskoj kulturi i filozofiji, te nastojanjem da se ona približi i učini razumljivom zapadnom čitaocu.

- **"Indijska filozofija":** Knjiga predstavlja uvod u bogat i raznovrstan svijet indijske filozofije, obuhvatajući različite škole mišljenja, od vedante i samkhye, do joge i budizma. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi analizira ključne koncepte indijske filozofije, kao što su karma, reinkarnacija, dharma i moksha. Knjiga je prožeta poštovanjem indijske kulture i filozofije, te nastojanjem da se ona predstavi na objektivan i informativan način.
- **"Kineska filozofija":** Knjiga predstavlja sveobuhvatan pregled kineske filozofije, od konfucijanizma i taoizma, do legalizma i budizma. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi analizira ključne koncepte kineske filozofije, kao što su *yin i yang*, *dao*, *li* i *ren*. Knjiga je prožeta divljenjem kineskoj kulturi i filozofiji, te nastojanjem da se ona približi i učini razumljivom zapadnom čitaocu.
- **"Vagani":** Knjiga u kojoj piše o etnografiji svog rodnog kraja.
- **"Romska filozofija":** Knjiga u oblasti proučavanja romske filozofije, koja je dugo bila zapostavljena i marginalizovana. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi pokušava da rekonstruiše romski svjetonazor, da identifikuje ključne vrijednosti i principe koji su vodili romski narod kroz istoriju. Knjiga je prožeta poštovanjem romske kulture i tradicije, te nastojanjem da se romski narod predstavi u pozitivnom svjetlu. Ona predstavlja važan doprinos razumijevanju romske kulture i podstiče na toleranciju i poštovanje različitosti.
- **"Jevrejska filozofija":** Knjiga predstavlja sveobuhvatan prikaz jevrejske filozofije, od biblijske mudrosti i talmudske rasprave, do srednjovjekovne kabale i savremenih mislilaca kao što su Martin Buber i Emmanuel Levinas. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi analizira ključne koncepte jevrejske filozofije, kao što su Bog, čovjek, svijet, moral i istorija. Knjiga je prožeta poštovanjem jevrejske kulture i religije, te nastojanjem da se ona približi i učini razumljivom nejevrejskom čitaocu.
- **"Vizantijska filozofija":** Ova knjiga predstavlja sveobuhvatan prikaz vizantijske filozofije, koja je predstavljala sintezu antičke grčke filozofije i hrišćanske teologije. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi analizira ključne mislioce vizantijske filozofije, kao što su Jovan Damaskin, Maksim Ispovjednik i Grigorije Palama. Knjiga je prožeta divljenjem vizantijskoj kulturi i civilizaciji, te nastojanjem da se ona predstavi kao važan dio evropske kulturne baštine.
- **"Islamska filozofija":** Knjiga predstavlja sveobuhvatan prikaz islamske filozofije, od rane arapske filozofije i sufizma, do srednjovjekovnih mislilaca kao što su Al-Farabi, Ibn Sina (Avicenna) i Ibn Rushd (Averroes). Prof. dr Đukić u ovoj knjizi analizira ključne koncepte islamske filozofije, kao što su Bog, čovjek, svijet, znanje i moral. Knjiga je prožeta poštovanjem islamske kulture i religije, te nastojanjem da se ona približi i učini razumljivom neislamskom čitaocu.
- **"Ruska filozofija":** Knjiga predstavlja sveobuhvatan prikaz ruske filozofije, od slavjanofila i zapadnjaka, do religioznih mislilaca kao što su Vladimir Solovjov, Nikolaj Berdjajev i Sergej Bulgakov. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi analizira ključne koncepte ruske filozofije, kao što su sobornost, mesijanstvo, duhovnost i identitet. Knjiga je prožeta divljenjem ruskoj kulturi i književnosti, te nastojanjem da se ruska filozofija predstavi kao važan dio evropske intelektualne istorije.
- **"Filozofija drevno-američkih civilizacija":** Knjiga predstavlja pionirski rad u oblasti proučavanja filozofije drevno-američkih civilizacija, kao što su Maje, Asteci i Inke. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi pokušava da rekonstruiše njihov svjetonazor, da

identifikuje ključne vrijednosti i principe koji su vodili ove civilizacije. Knjiga je prožeta divljenjem njihovoj kulturi i umjetnosti, te nastojanjem da se ove civilizacije predstave kao ravnopravni učesnici u istoriji čovječanstva. Ona predstavlja važan doprinos razumijevanju drevno-američkih civilizacija i podstiče na poštovanje različitosti.

- **"Filozofski temelji morala i prava":** Ova knjiga, koja je predstavljala njegovu doktorsku disertaciju, predstavlja temeljno istraživanje filozofskih osnova morala i prava. Prof. dr Đukić u ovoj knjizi razmatra različite teorije o moralu i pravu, od antičke filozofije i prirodnog prava, do savremenih pozitivističkih i kritičkih pristupa. On analizira odnos između morala i prava, te postavlja pitanje da li je moguće zasnovati pravni sistem na univerzalnim moralnim principima. Knjiga predstavlja važan doprinos razumijevanju filozofskih osnova morala i prava, te podstiče na kritičko promišljanje o ulozi morala u pravnom sistemu.

Doktorska disertacija: "Filozofski temelji morala i prava" - stub njegovog promišljanja

Od posebnog značaja je njegova doktorska disertacija, "Filozofski temelji morala i prava". Ovo djelo predstavlja krunu njegovog ranog istraživanja i postavlja temelje za njegov kasniji rad. U ovoj disertaciji, prof. dr Đukić se bavio složenim odnosom između morala i prava, ispitujući različite filozofske teorije koje pokušavaju da objasne vezu između ova dva pojma.

On je analizirao klasične teorije prirodnog prava, koje tvrde da postoje univerzalni moralni principi koji su osnova svakog pravednog pravnog sistema. Istovremeno, razmatrao je i pozitivističke teorije prava, koje naglašavaju da je pravo proizvod ljudske volje i da ne mora nužno biti zasnovano na moralnim principima.

Prof. dr Đukić je pokušao da pronađe balans između ove dvije perspektive, ističući da je pravo, iako proizvod ljudske volje, ipak mora biti zasnovano na određenim moralnim vrijednostima kako bi bilo pravedno i legitimno. On je naglašavao važnost ljudskog dostojanstva, pravde, jednakosti i slobode kao temelja svakog pravednog pravnog sistema.

Ova disertacija je pokazala njegovu duboku erudiciju i sposobnost da se bavi složenim filozofskim pitanjima. Ona je takođe nagovijestila njegovu kasniju posvećenost etici i filozofiji hrišćanstva, koje su postale centralne teme njegovog rada.

Ljubav prema ruskoj književnosti i mističkoj filozofiji: Dubina duše

Pored filozofije, prof. dr Ostoja Đukić je gajio veliku ljubav prema ruskoj klasičnoj književnosti i mističkoj filozofiji. Bio je fasciniran dubinom i kompleksnošću ruskih romana, kao što su djela Dostojevskog, Tolstoja i Čehova. Uživao je u čitanju o moralnim dilemama, duhovnim traganjima i egzistencijalnim pitanjima koja su karakteristična za rusku književnost. Mistička filozofija ga je privlačila zbog svoje sposobnosti da transcendira racionalno i da se približi suštini stvarnosti. Bio je zainteresovan za različite mističke tradicije, od hrišćanske mistike i sufizma, do kabale i zen budizma. Vjerovao je da se kroz mističko iskustvo može postići dublje razumijevanje Boga, čovjeka i svijeta, te da se može pronaći smisao života. Njegova interesovanja za rusku književnost i mističku filozofiju ukazuju na njegovu duboku duhovnost i neumornu potragu za smislom.

Nasljeđe i uticaj: Trajni trag u vremenu

Prof. dr Ostoja Đukić ostavio je iza sebe neizbrisiv trag u srpskoj filozofskoj misli i akademskoj zajednici. Njegovo djelo i nasljeđe nastaviće da žive kroz njegove knjige, članke i studente, koji su imali privilegiju da uče od njega i budu inspirisani njegovim radom.

Njegov doprinos filozofiji ogleda se u njegovom sveobuhvatnom pristupu, erudiciji i sposobnosti da poveže različite filozofske tradicije. Njegovo djelo predstavlja važan doprinos razumijevanju etike, filozofije hrišćanstva i filozofija istočnih naroda.

Njegov uticaj na studente je bio nemjerljiv. Mnogi od njih su postali uspješni filozofi, intelektualci i javni djelatnici, noseći sa sobom vrijednosti i znanja koja su stekli pod njegovim mentorstvom. Bio je više od profesora – bio je mentor, inspiracija i uzor svojim studentima.

Prof. dr Ostoja Đukić bio je čovjek rijetkog kalibra, intelektualni div i moralni uzor. Njegov odlazak predstavlja nenadoknadiv gubitak za srpsku i svjetsku filozofsku misao. Neka mu je vječna slava i hvala.

Svjetlost koja ne blijedi

Smrt prof. dr Ostoje Đukića ostavlja prazninu koja se teško može popuniti. Njegova erudicija, strast prema filozofiji i neumorna potraga za znanjem bili su inspiracija mnogima. Njegov rad, posebno u oblasti etike, filozofije hrišćanstva i filozofija istočnih naroda, nastaviće da nas podstiče na razmišljanje o najvažnijim pitanjima ljudskog postojanja. Njegova posvećenost studentima, kojima je bio mentor i uzor, osiguraće da njegov duh i misao nastave da žive kroz generacije.

Prof. dr Ostoja Đukić nije bio samo filozof, već i čovjek duboke duhovnosti i moralne snage. Njegova ljubav prema ruskoj književnosti i mističkoj filozofiji otkriva njegovu unutarnju potragu za smislom i istinom. Njegovo djelo i život svjedoče o moći filozofije da nas inspiriše, da nas podstakne na razmišljanje i da nas usmjeri ka boljem razumijevanju sebe i svijeta oko nas.

U ovom trenutku tuge, važno je da se sjetimo njegovog doprinosa i da se posvetimo očuvanju njegovog nasljeđa. Njegove knjige, članci i misli nastaviće da budu izvor znanja i inspiracije za buduće generacije. Njegov duh će živjeti u srcima njegovih studenata, kolega i prijatelja.

Neka je vječna slava i hvala prof. dr Ostoji Đukiću, velikom filozofu i čovjeku! Njegova svjetlost nikada neće izblijediti. Njegov odlazak nas podsjeća na važnost traganja za znanjem, na snagu moralnih vrijednosti i na ljepotu ljudske duhovnosti. Neka njegovo djelo bude inspiracija za sve nas da živimo život ispunjen smislom, ljubavlju i poštovanjem prema drugima.

Slaven Knežević, MA